

Asia Tekijänoikeus kirjalliseen teokseen

Hakija A

Annettu 10.3.2008

Tiivistelmä *Käsikirjoituksen saattaminen yleisön saataville internetissä edellytti tekijän luvan.*

LAUSUNTOPYYNTÖ

A on 2.7.2007 saapuneella lausuntopyynnöllä pyytänyt tekijänoikeusneuvoston lausuntoa koskien käsikirjoituksensa verkkojulkaisua.

A haluaa tietää, oliko työnantajalla oikeus laittaa hänen käsikirjoituksensa pohjalta muokattu teksti verkkoon?

Olisiko hänellä ollut oikeus tietää asiasta sekä oikeus vaikuttaa asiaan kuten kieltää julkaisu?

Onko työnantajalla automaattisesti julkaisu- tai jälkikäyttöoikeus työsuhteessa tuotettuun aineistoon?

Onko Lapin maakuntamuseon verkkosivuilla oleva teksti ylipäättään julkaistu?

Lausuntopyynnön taustaa

A on kertomansa mukaan tehnyt syksyllä 2005 Lapin maakuntamuseolle käsikirjoituksen erääseen erikoisnäyttelyyn (Rakas luminen helvetti - K.M. Walleniuksen Lapin vuodet). Käsikirjoitusta laatiessaan A oli määräaikaisessa työsuhteessa Lapin maakuntamuseoon, joka on Rovaniemen kaupungin omistama laitos. Kesällä 2006, puoli vuotta työsuhteen päättymisen jälkeen, A huomasi että käsikirjoituksesta oli tehty verkkojulkaisu.

Verkkojulkaisu tehtiin ilman, että asiasta olisi tekstin kirjoittajalle mitään ilmoitettu. Ainoa suullinen sopimus, mikä käsitteli käsikirjoituksen käyttöä, oli, että käsikirjoituksesta saa ottaa ja muokata lyhyitä

näyttelytekstejä. Käsikirjoituksen käyttämisestä kokonaisuudessaan näyttelytekstinä ei sovittu mitään, kuten ei myöskään siitä, että tekstin voisi laittaa verkkoon tässä laajuudessa. A oletti, että käsikirjoitusta käytettäisiin lähinnä apuna näyttelyn suunnittelussa ja rakentamisessa, ja se oli ensisijaisesti tarkoitettu näyttelyn parissa työskenteleville.

A mainitaan julkaisun etusivulla osana näyttelytyöryhmää käsikirjoittajana. A:n saamassa sähköpostiviestissä (intendentti B 31.5.2007) ilmoitetaan verkossa olevalle tekstille löytyvän useita tekijöitä, jotka tekstin etusivulla on mainittu. A:n mukaan etusivulla ei kuitenkaan mainita, että teksti on tehty hänen kirjoittamansa käsikirjoituksen pohjalta.

A katsoo, että hänen käsikirjoituksensa ylittää teoskynnyksen eli on tekijänoikeuslaissa tarkoitettu teos.

Vastine

Lapin maakuntamuseo toteaa vastineessaan, että museon ja hakijan käsitykset erovat siltä osin, että museon käytänteiden mukaisesti käsikirjoitus on nimenomaan tehty näyttelyä varten ja se on hyödynnettävissä kyseiseen näyttelyyn niin rakenteena kuin teksteinäkin. Käsikirjoittaja A on mainittu asianmukaisesti.

TEKIJÄNOIKEUSNEUVOSTON LAUSUNTO

Tekijänoikeusneuvosto esittää lausuntonaan seuraavan.

Tekijänoikeudesta

Tekijänoikeuslain (TekijäL, 404/1961) 1 §:n mukaan sillä, joka on luonut kirjallisen tai taiteellisen teoksen, on tekijänoikeus teokseen. TekijäL 1 § sisältää esimerkkiluettelon tekijänoikeussuojaa saavista teostyypeistä. Suojaa saavat esimerkiksi kaunokirjalliset sekä selittävät kirjalliset ja suulliset esitykset, sävellysteokset, elokuvateokset sekä valokuvateokset ja muut kuvataiteen teokset.

Oikeuskäytäntöön on vakiintunut käsitys, että tekijänoikeussuojaa saadakseen kirjallisen tai taiteellisen tuotteen on ylitettävä niin sanottu teoskynnys, eli sen on oltava tekijänsä henkisen luomistyön itsenäinen ja omaperäinen tulos. Itsenäisyys- ja omaperäisyysvaatimuksen katsotaan yleensä täyttyvän, jos voidaan olettaa, ettei kukaan muu vastaavaan työhön ryhtyessään olisi tehnyt samanlaista teosta.

Tekijänoikeus ei suojaa teoksen ideaa tai aihetta, teoksessa käytetyn aiheen käsittelytapaa taikka teoksen sisältämiä tietoja. Täten kaksi ihmistä voi esimerkiksi kirjoittaa kirjan tai tehdä elokuvan samasta aiheesta ilman, että kyse olisi tekijänoikeuden loukkauksesta.

TekijäL 2 §:n 1 momentin mukaan tekijänoikeus tuottaa, TekijäL 2 luvussa säädetyin rajoituksin, yksinomaisen oikeuden määrätä teoksesta valmistamalla siitä kappaleita ja saattamalla se yleisön saataviin, muuttamattomana tai muutettuna. Muuttamisen laajuutta ei lähtökohtaisesti ole rajattu (KM 1953:5 s. 48). TekijäL 2 §:n 3 momentin mukaan teos saatetaan yleisön saataviin, kun mm. se välitetään yleisölle, se esitetään julkisesti, sen kappale tarjotaan myytäväksi, vuokrattavaksi tai lainattavaksi taikka sitä muutoin levitetään yleisön keskuuteen tai sitä näytetään julkisesti.

Tekijän moraalisisista oikeuksista säädetään TekijäL 3 §:ssä. Säännöksen mukaan tekijä on ilmoitettava hyvän tavan mukaisesti, kun teoksesta valmistetaan kappale tai teos kokonaan tai osittain saatetaan yleisön saataviin. Lisäksi säännöksessä kielletään teoksen muuttaminen tekijän kirjallista tai taiteellista arvoa tai omalaatuisuutta loukkaavalla tavalla sekä teoksen saattaminen yleisön saataviin tekijää sanotuvin tavoin loukkaavassa muodossa tai yhteydessä.

TekijäL 8 §:n mukaan teos katsotaan julkistetuksi, kun se luvallisesti on saatettu yleisön saataviin. Julkaistuksi teos katsotaan, kun sen kappaleita on tekijän suostumuksella saatettu kauppaan tai muutoin levitetty yleisön keskuuteen.

Tekijä voi luovuttaa oikeutensa toiselle, myös oikeushenkilölle. Tekijänoikeuden siirtymisestä säädetään TekijäL:n 3 luvussa (27 § - 42 §). Tekijänoikeuden luovutusta koskevat yleiset säännökset ovat lain 27 § - 29 §:ssä. Tekijä voi luovuttaa taloudelliset oikeutensa kokonaan tai osittain. Tekijänoikeuden siirtymisestä työsuhteessa säädetään TekijäL 40 b §:ssä. Säännös koskee kuitenkin ainoastaan työsuhteessa valmistettuja tietokoneohjelmia, niihin välittömästi liittyviä teoksia sekä tietokantoja.

TekijäL 43 §:n mukaan tekijänoikeus on voimassa, kunnes tekijän kuolinvuodesta on kulunut 70 vuotta. Jos kyse on TekijäL 6 §:ssä tarkoitettusta teoksesta eli yhteisteoksesta, tekijänoikeus on voimassa, kunnes viimeksi kuolleen tekijän kuolinvuodesta on kulunut 70 vuotta.

Tekijänoikeusneuvoston aiempia lausuntoja

Tekijänoikeusneuvosto on käsitellyt kirjallisen teoksen suojaa useissa lausunnoissaan (esim. TN 2006:1, 13-15, 2007:1-3 ja niissä mainitut lausunnot).

Työsuhteessa syntyneen teoksen tekijänoikeutta on käsitelty mm. lausunnossa TN 1992:1. Lausunnon mukaan myös työsuhteessa luodun teoksen tekijänoikeudet syntyvät tekijälle. Työsuhteen perusteella työnantaja saa yleensä teoksen käyttöoikeuksia. Se, missä laajuudessa tekijänoikeudet siirtyvät työnantajalle, ratkeaa työsuhteen ehtojen perusteella. Yleensä on katsottu, että tekijänoikeudet siirtyvät työnantajalle normaalin toiminnan edellyttämässä laajuudessa, jolloin oikeudet teoksen muuhun käyttöön jäävät tekijälle.

Lisäksi tekijänoikeusneuvosto on sivunnut tekijänoikeuden siirtymistä työsuhteessa lähinnä tietokoneohjelmien osalta lausunnoissa TN 2006:11-12 ja 2007:3.

Vastaukset lausuntopyynnössä esitettyihin kysymyksiin

Oliko työnantajalla oikeus laittaa A: käsikirjoituksen pohjalta muokattu teksti verkkoon? Olisiko A:lla ollut oikeus tietää asiasta sekä oikeus vaikuttaa asiaan kuten kieltää julkaisu? Onko työnantajalla automaattisesti julkaisu- tai jälkikäyttöoikeus työsuhteessa tuotettuun aineistoon?

Tekijänoikeusneuvosto katsoo, että hakijan oheistama kirjoitus "Rakas luminen helvetti" on tekijänoikeuslaissa tarkoitettu teos. Lapin maakuntamuseon sivuilla on pdf-muotoinen kirjoitus,¹ jonka etusivulla A mainitaan käsikirjoittajana. Kirjoitusta on eräitä vähäisiä muutoksia lukuunottamatta (väliotsikoinnit, kappaleiden siirrot, valokuvat) pidettävä samana kirjallisena teoksena kuin A:n oheistamaa käsikirjoitusta.

Tekijällä on TekijäL 2 §:n mukaan yksinoikeus päättää teoksen käytöstä. Tämä koskee myös tilannetta, jossa teos on luotu työsuhteessa. Tekijänoikeutta työsuhteessa koskeva oletama on TekijäL 40 b §:ssä, mutta se koskee ainoastaan työsuhteessa luotuja tietokoneohjelmia ja tietokantoja. Muun teoksen osalta käyttö edellyttää sopimista joko työsuhteen ehdoissa tai muutoin. Nämä eivät kuitenkaan ole tekijänoikeuslain tulkintaan vaan sopimuksen tulkintaan liittyviä näyttökysymyksiä, joihin tekijänoikeusneuvosto ei ota kantaa.

Onko Lapin maakuntamuseon verkkosivuilla oleva teksti ylipäättään julkaistu?

Teos katsotaan julkaistuksi, kun sen kappaleita tekijän suostumuksella on saatettu kauppaan tai muutoin levitetty yleisön keskuuteen. Tässä merkityksessä ei ole tapahtunut julkaisemista verkkoon laittamisen osalta.

¹http://www.rovaniemi.fi/includes/file_download.asp?deptid=6318&fileid=19604&file=20061106082243.pdf&pdf=1

Kyse on kuitenkin yleisön saataviin saattamisesta TekijäL 2 §:n nojalla, mikä kuuluu edellä kerrotuin tavoin tekijän yksinoikeuden piiriin.

Puheenjohtaja

Niklas Bruun

Sihteeri

Mikko Huuskonen

Lausunto on käsitelty tekijänoikeusneuvoston täysistunnossa. Asian ratkaisemiseen ovat osallistuneet Niklas Bruun (puheenjohtaja), Ritva Hanski-Pitkäköske, Tuula Hämäläinen, Teemu Kalliala, Satu Kangas, Martti Kivistö, Päivi Liedes, Elina Mäntylä, Kirsi-Marja Okkonen, Pekka Pulkkinen, Maria E. Rehbinder, Pekka Sipilä, Katariina Sorvari, Anne Stenros, Markku Uotila ja Martti Virtanen.